Eduskunnan talousvaliokunta
tav@eduskunta.fi

Viite: E 24/2025 vp Valtioneuvoston selvitys: E-kirje: Komission luonnosehdotus Puhtaan teollisuuden ohjelman valtiontukipuitteiksi (Clean Industrial State Aid Framework, CISAF) E 15/2025 vp

KESKUSKAUPPAKAMARIN LAUSUNTO VALTIONEUVOSTON SELVITYKSESTÄ KOSKIEN PUHTAAN TEOLLISUUDEN VALTIONTUKIPUITTEITA

Keskuskauppakamari kiittää mahdollisuudesta lausua eduskunnan talousvaliokunnalle koskien valtioneuvoston selvitystä EU:n puhtaan teollisuuden ohjelman valtiontukipuitteista (Clean Industrial State Aid Framework, CISAF).

Suomalaiset yritykset tukevat vahvasti EU:n ilmastotavoitteita ja aikovat investoida merkittävästi päästövähennyksiin tulevina vuosina. Suomi on markkinaehtoisesti houkutteleva kohde puhtaille investoinneille vedystä akkuihin ja uusiutuviin sekä fossiilivapaisiin materiaaleihin, puhtaan ja edullisen sähkön, vahvojen sähköverkkojen ja luonnonvarojen sekä bioperäisen hiilidioksidin saatavuuden ansiosta.

Euroopan puhtaan siirtymän tulisi perustua ensisijaisesti yksityisten investointien vauhdittamiseen, ja valtiontukien tulisi olla rajattuja ja kohdennettuja. Keskuskauppakamari on huolissaan siitä, että laajasti valtiontukiin perustuva tie vähäpäästöisyyteen on Euroopan julkisille talouksille kallis ja vääristää kilpailua. Samalla on todennäköistä, että valtiontukien poikkeukset Euroopassa jatkuvat, ja Suomen on vaikutettava aktiivisesti niiden sisältöön.

Päähuomiot uusista valtiontukipuitteista

Keskuskauppakamari tukee pääpiirteissään valtioneuvoston kantaa ja jakaa huolen EU:n sisämarkkinoiden kilpailun häiriintymisestä. Puitejärjestelmän laajennus tulisi olla kestoltaan rajallinen ja soveltamisalaltaan kohdennettu. Kahden tai kolmen vuoden jatko olisi parempi kuin jatkaminen vuoteen 2030 asti. Mikäli jatkoa suunnitellaan viideksi vuodeksi, erilaiset valtiontukipoikkeukset olisivat olleet voimassa koko vuosikymmenen 2020–2030. Myös tuettujen kustannusten enimmäismäärän tulisi olla maltillinen tukikilpailun hillitsemiseksi.

Usean vuoden jatkon tapauksessa on kiinnitettävä erityistä huomiota puitejärjestelmän yksityiskohtiin, jotta se mahdollistaisi kaikkien päästövähennysinvestointien toteutumisen. Verrattuna nyt umpeutuviin kriisipuitteisiin (TCTF), kuultavana ollut CISAF-luonnos noudattaa teknologianeutraaliuden periaatetta paremmin. Kuitenkin

useat yksityiskohdat rajoittavat edelleen ydinsähkön käyttöä sekä aiheuttavat ongelmia biogeenisen hiilidioksidin talteenoton, varastoinnin ja käytön osalta. Ilmasto- ja kilpailukykyvaikutusten kannalta ei ole perusteltua rajoittaa puhtaan sähkön lähteitä tai biogeenisen hiilidioksidin käyttökohteita. Valtiontukien ehtojen tulisi keskittyä päästövähennyksiin. Nämä kehittämiskohteet on tunnistettu valtioneuvoston kannassa hyvin.

CISAF rajoittaa esimerkiksi vähähiilisen vedyn käyttöä verrattuna uusiutuvaan vetyyn. Edellytyksenä on, että teollisuuden päästövähennyksissä on käytettävä uusiutuvaa vetyä yhtä paljon, kuin uusiutuvan sähkön osuus on verkkosähköstä lisättynä 10 prosenttiyksiköllä. Tämä asettaa Suomen kaltaiset maat, joissa on jo hyvin vähäpäästöinen verkkosähkö ja paljon uusiutuvaa sähköntuotantoa, muita vaativampaan asemaan. Suomessa vähähiilistä vetyä tuotettaisiin sähköverkosta hankitula sähköllä (95 % päästötöntä) tai metaanin hajotuksella, jossa CO2 muuttuu kiinteäksi grafiitiksi. Ilmastosyistä ei ole perusteltua kohdella vähähiilistä vetyä eri tavalla kuin uusiutuvaa vetyä.

Hiilidioksidin talteenoton sisällyttäminen tukipuitteisiin on myönteistä, mutta luonnos ei erottele biogeenistä ja fossiilista CO2:ta, eikä tunnusta pysyvien poistojen mahdollisuutta tai salli biogeenisen CO2:n käyttöä kemianteollisuudessa. Tämä luo tarpeettomia rajoitteita bioperäisen hiilidioksidin hyödyntämiselle ja hidastaa fossiilisten raaka-aineiden korvaamista materiaalien tuotannossa.

Eri lainsäädäntöjen johdonmukaisuuden kannalta Keskuskauppakamari pitää perusteltuna, että nettonollateknologioiden valmistuksen osalta uusissa tukipuitteissa käytettäisiin TCTF:n rajauksen sijaan nettonolla-asetuksen (Net Zero Industry Act, NZIA) teknologialuetteloa, joka on kattavampi ja vastaa siten paremmin teknologianeutraaliuden tavoitetta.

Yksi tapa vähentää kilpailua vääristäviä vaikutuksia on lisätä tukien läpinäkyvyyttä ja edellyttää, että tukien avulla käynnistettyjen investointien arvoketjuun voi osallistua esteettä koko sisämarkkinan alueelta. Näin tukiohjelmien hyödyt voivat jakautua laajemmalle sisämarkkinalla ja tarjota mahdollisuuksia alihankkijoina komponenttien, koneiden ja laitteiden sekä digitaalisten ratkaisujen toimittajille.

Liitämme lausuntomme liitteeksi myös Keskuskauppakamarin komissiolle kuulemisessa toimittaman lausunnon, joka sisältää yksityiskohtaiset muutosehdotukset CISAF-luonnokseen.

Valtiontukien käyttö EU-maissa

Keskuskauppakamarin koostamien tietojen mukaan komissio hyväksyi vuosina 2023 ja 2024 98 EU-maiden puhtaan siirtymän investointien tukiohjelmaa, joiden budjettien yhteissumma on lähes 160 miljardia. Kaikkiaan 22 EU-maata 27 on saanut komissiolta

2023–2024 hyväksynnän puhtaan siirtymän tukiohjelmille. Suuret jäsenmaat Ranska, Saksa ja Italia kattavat tukisummista yli 70 prosenttia.

Yhteissummasta noin kolmasosa, noin 56 miljardia euroa perustuu 2025 lopussa umpeutuviin väliaikaisiin kriisi- ja siirtymäpuitteisiin (Temporary Crisis and Transition Framework TCTF), jotka CISAF:n on määrä korvata. Loput tuista perustuvat yleisiin ympäristö- ja energiasuuntaviivoihin (CEEAG), jotka ovat toistaiseksi voimassa. On todennäköistä, että ainakin suuret jäsenmaat haluavat hyödyntää jatkossa myös uusia toistaiseksi voimassa olevia tukipuitteita.

Suomen toimenpiteet uusien valtiontukipuitteiden pohjalta

Hallitus linjasi puoliväliriihessään, että Suomi on valmis jatkamaan kriisipuitteisiin perustuvaa verohyvitystä 2025 jälkeen, mikäli EU:n valtiontukipoikkeukset jatkuvat. Näin on tapahtumassa CISAF:n myötä. Samalla on perusteltua laajentaa valtioneuvoston linjauksen mukaisesti soveltamisalaa muun muassa hiilidioksidin talteenottoon ja tarkastella investointien vähimmäiskokorajaa sekä mahdollisuutta hyödyntää hyvitystä investointiohjelmiin. Keskuskauppakamari pitää linjausta erittäin tervetulleena. Verohyvitys on julkisen talouden kannalta vastuullinen ja hyvin kohdentuva väline vastata valtiontukikilpailuun ja edistää puhtaan siirtymän investointeja Suomessa.

Suomen verohyvityksessä käyttämässä vähimmäiskokorajassa on kyse kansallisesta rajauksesta, ei kriisipuitteista tulevista velvoitteista. Kokorajaa ei ole myöskään CISAF:n luonnoksessa. Keskuskauppakamarin tekemän selvityksen mukaan muissa EU-valtioissa ei ole otettu käyttöön vastaavaa kokorajausta. Esimerkiksi Saksan kriisipuitteiden jaksoon 2.6. perustuvassa teollisuuden päästövähennystuessa investointien vähimmäiskoko on 1 miljoona euroa ja pk-yrityksille 0,5 miljoonaa euroa. Vähimmäiskokoraja on siten kansainvälisessä vertailussa poikkeuksellisen korkea.

CISAF:n hyödyntämisellä ja verohyvityksen jatkamisella on merkitystä myös Suomen ilmastotavoitteiden kannalta. Yritysten kannalta investointien verohyvitys on ennustettava väline, jonka varaan voi suunnitella investointien toteuttamista. Soveltamisalan täysimääräinen hyödyntäminen tukee sekä teollisuuden päästövähennysten, puhtaiden teknologioiden ja materiaalien valmistuksen sekä hiilidioksidin talteenoton investointeja.

Kunnioittavasti,

Teppo Säkkinen
Johtava asiantuntija, elinkeino- ja ilmastopolitiikka
Keskuskauppakamari